

LA/Inka Hassinen ja Ulla Suotunen

6.9.2023

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista VN/23585/2023

Eläketurvakeskus haluaa lausua seuraavaa yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta ja sen toimivuudesta sekä sen mahdollistaman sääntelyliikkumavaran käytöstä:

Mitkä ovat olleet yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

- Tietosuoja-asetuksen etuna on, että sääntelyn myötä toimijoilla on yhdenmukaiset velvoitteet koko EU:n alueella. Tietosuoja-asetus on myös edistänyt henkilötietojen suojaa Euroopassa ja yleisesti lisännyt tietosuojatietoisuutta ja -osaamista.
- Yhtenä keskeisenä tietosuoja-asetuksen haasteena on, että se on melko vaikeaselkoinen ja sen tulkinnasta aiheutuu jatkuvasti uusia kysymyksiä. Asetuksen sallima paikoin huomattavan laaja tulkintamahdollisuus on johtanut siihen, että rekisterinpitäjät ja henkilötietojen käsittelijät joutuvat tekemään päätöksiä vailla varmuutta asetuksen lopullisesta tulkinnasta. Tästä on seurannut se, että henkilötietojen käsittelijät ja rekisterinpitäjät ovat käytännön toimissaan usein epävarmoja. Jälkikäteinen valvonta ja merkittävän korkeiksi asetettujen sanktioiden uhka ohjaavat osaltaan asetuksen tiukkaan ja riskejä välttävään tulkintaan ennemmin kuin mahdollistavaan tulkintaan. Asetuksen osittainen tulkinnanvaraisuus huomioiden on myös ongelmallista, ettei viranomaisohjeistusta ja -ohjausta ole tarjolla tarpeeksi eikä ohjeistus ole sitovaa. Kansallinen ohjeistus ei ole ollut yksiselitteistä ja se on muuttunut ajan saatossa.
- Tietosuoja-asetuksessa säädetään monenlaisista rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksista. Jotkut näistä velvoitteista eivät käytännössä tuo rekisteröidylle merkittävää hyötyä, mutta ne aiheuttavat rekisteripitäjille paljon hallinnollista taakkaa. Joissain tilanteissa tietosuoja-asetuksen soveltaminen voi jopa haitata rekisteröidyn muiden oikeuksien toteutumista, jos asetusta tulkitaan hyvin tiukasti. Esimerkiksi tietosuoja-asetuksen mukainen oikeus käsittelyn rajoittamiseen voi johtaa siihen, että henkilölle ei voida antaa hänen toimeentulonsa turvaavaa etuuspäätöstä ajoissa. Tietosuoja-asetuksessa säädetty oikeus ei tuo rekisteröidylle juurikaan lisähyötyä kansalliseen lainsäädäntöön nähden, sillä jo kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa muutoksenhaun ja muut tehokkaat oikeussuojakeinot. Toinen esimerkki on, että tietosuoja-asetuksen tiukka tulkinta voi

LA/Inka Hassinen ja Ulla Suotunen

6.9.2023

joissain tilanteissa estää tai kohtuuttomasti hidastaa sellaista eri tahojen välistä tietojenvaihtoa, joka olisi asiakkaan näkökulmasta tarkoituksenmukaista hänen etujensa toteuttamiseksi.

Onko tietosuojalaki koettu yleisesti toimivaksi? Minkälaisia haasteita sen soveltamisessa on ilmennyt?

- Tietosuojalain 31 §:n mukaiset poikkeukset on rajattu koskemaan vain kapeasti määriteltyä tutkimustoimintaa. Tutkimustoiminnan käsite ei pidä sisällään kaikkea sellaista yleishyödyllistä selvitys- /tutkimustoimintaa, jota lakisääteiset toimijat tekevät.

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa sääntelyliikkumavaraa käytetty EU:ssa ja Suomessa tarkoituksenmukaisella tavalla? Jos ei, miten ja minkälaisia tilanteita varten tietosuoja-asetuksen sääntelyliikkumavaraa tulisi käyttää eri tavoin kuin on tehty?

- Suomessa sääntelyliikkumavaraa on käytetty melko kapeasti. Eri EU-maissa tulkinnat sääntelyliikkumavaran käytöstä vaihtelevat. Pohjoismaissa on perinteisesti ollut oikeuksia korostava sääntelyperinne ja sääntelyliikkumavaraakin on käytetty tiukasti, kun taas joissain muissa jäsenvaltioissa tulkintaa on tehty mahdollistavammalla otteella.

Minkälaisia haasteita on ilmennyt yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen lainsäädännön tai muun EU-lainsäädännön yhteensovittamisessa eri soveltamistilanteissa?

- Julkisuuslain ja tietosuoja-asetuksen asettamien vaatimusten yhteensovittaminen on monimutkainen kokonaisuus. Tämä tulee esille esimerkiksi silloin, kun ratkaistaan julkisuuslain mukaisia tietopyyntöjä ja tietopyynnön kohteena on henkilörekisteriin sisältyviä tietoja.

Onko eri jäsenvaltioiden tietosuojalainsäädäntöjen eroavaisuuksiin ja täytäntöönpanoon liittyen tunnistettu haasteita? Jos on, minkälaisia haasteita?

- Suomessa henkilötietojen suoja on erityisen korostetussa asemassa, koska perustuslain 10 §:n nojalla henkilötietojen suojasta on säädetty lailla. Vaikuttaisi siltä, että monissa muissa jäsenvaltiossa kansallinen lainsäädäntö ei aseta yhtä suuria velvoitteita henkilötietojen suojasta säätämiseksi. Tämä on noussut esille hankkeissa, joissa on pyritty edistämään jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa.

Ovatko Euroopan tietosuojaneuvoston antamat ohjeet auttaneet käytännön soveltamistilanteisiin liittyvien ratkaisujen tekemisessä? Mitä yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa koskevia ohjeita vielä tarvittaisiin?

LA/Inka Hassinen ja Ulla Suotunen

6.9.2023

- Ohjeet auttavat käytännön soveltamistilanteissa, mutta epävarmuutta soveltamisessa aiheuttaa kuitenkin se, että ohjeet eivät ole sitovia.

Ovatko yleisen tietosuoja-asetuksen kansainväliset tiedonsiirtomekanismit toimivia vai tulisiko niitä kehittää edelleen ja miten niitä tulisi kehittää edelleen? Mitkä ovat olleet kansainvälisiin tiedonsiirtoihin liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

- Kansainväliset tiedonsiirtomekanismit ovat hallinnollisesti raskaita ja arvioinnit työläitä. Olisi hyvä, jos komission päätöksiä henkilötietojen suojan riittävydestä olisi useammista maista.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen II lukuun – Periaatteet

- Tietosuoja-asetuksen suostumusta koskevien vaatimusten johdosta verkkopalveluissa tulee pyytää suostumusta evästeiden käyttöön. Evästekyselyiden käyttöönotto on heikentänyt verkkopalveluiden analytiikan tarkkuutta ja historiatietojen vertailukelpoisuutta. Tämä vaikeuttaa palveluiden kehittämistä. Käyttäjän näkökulmasta palvelun kaikkia ominaisuuksia ei voida tarjota, jos käyttäjä kieltää evästeet. Käytäntö on osoittanut, että yleensä käyttäjät joko kieltävät tai hyväksyvät kaikki evästeet. Täysi kieltäminen estää esim. chatin käytön. Myös evästekysely (kansallisen ohjeistuksen mukainen toteutus) itsessään heikentää käyttäjäkokemusta. Vastaamatta jättäminen aiheuttaa sen, että kysely on koko ajan esillä ja peittää osittain näkymän.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun – Rekisteröidyn oikeudet

- Rekisteröidyn oikeus saada pääsy itseään koskeviin tietoihin mahdollistaa myös sen, että tarkastuspyyntöjä käytetään tarkoituksena haitata rekisterinpitäjien toimintaa.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä

- Rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän ja yhteisrekisterinpitäjyyden määrittely on hankalaa, jos rekisterillä on useita tiedontuottajia tai käyttäjiä. Rekisterinpitäjän vastuu esimerkiksi virheellisen tiedon korjaajana on joissain tilanteissa hankala toteuttaa, kun kysymyksessä on rekisteri, johon useat eri tahot toimittavat tietoja.
- Tietosuoja-asetuksen 28 artiklan noudattamisen varmistaminen on erityisen hankalaa ketjutetun käsittelyn tilanteissa tai käytettäessä pilvipalveluita, jolloin henkilötietojen käsittelijöinä toimii monia erillisiä yrityksiä, joilla ei ole yhteyttä palveluita ostavaan rekisterinpitäjään. Rekisterinpitäjän on käytännössä kovin vaikea varmistua siitä, että sen

LA/Inka Hassinen ja Ulla Suotunen

6.9.2023

ensimmäiselle käsittelijälle asettamia vaatimuksia noudatetaan läpi toimittajaketjun.

Eläketurvakeskus

Karoliina Kiuru

Maijaliisa Takanen